

KONTROLA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

mgr Arkadiusz Łukaszów
Zakład Prawa Administracyjnego
Uniwersytet Wrocławski

Definicja kontroli

Najogólniej przez kontrolę rozumiemy:

- badanie zgodności stanu istniejącego ze stanem postulowanym
- ustalenie zasięgu i przyczyn rozbieżności
- przekazanie wyników tego ustalenia, a czasem i wynikających stąd dyspozycji zarówno podmiotowi kontrolowanemu, jak i podmiotowi organizacyjnie zwierzchniemu.

Najogólniej mówiąc kontrola to porównywanie tego, co jest, z tym, co być powinno.

Cele kontroli

Celem kontroli jest więc ustalenie, czy przewidziany stan został urzeczywistniony. Konieczne jest zatem zbadanie stanu istniejącego oraz poznanie stanu postulowanego. Tam gdzie kontrola będzie elementem szerzej rozumianego działania (kierowania, nadzoru), będzie ona nadto polegać na wyjaśnieniu przyczyn nieurzeczywistnienia stanu postulowanego oraz podaniu sposobu jego urzeczywistnienia, a także środków zapewniających skuteczną realizację stanu postulowanego w przyszłości.

Cele kontroli c.d.

Kontrola administracji polega na badaniu stanu organizacyjnego oraz zachowania się (działanie lub niedziałanie) ze względu na określone kryteria.

Kryteria kontroli:

- legalności,
- celowości,
- rzetelności,
- gospodarności,
- uwzględniania interesu społecznego,
- uwzględniania interesu indywidualnego,
- zgodności z polityką rządu,
- inne szczegółowe kryteria.

Podmioty kontroli:

- organy administracji państwowej,
- organy administracji rządowej w sferze organizacyjno – wewnętrznej,
- organy administracji rządowej w sferze kształtowania zewnętrznych stosunków społecznych i gospodarczych,
- organy samorządu terytorialnego w sferze organizacyjno – wewnętrznej,
- organy samorządu terytorialnego w sferze kształtowania zewnętrznych stosunków społecznych i gospodarczych,

Podmioty kontroli c.d.:

- podmioty społeczne w uregulowanej przez prawo sferze organizowania stosunków społecznych, a niekiedy gospodarczych i politycznych,
- gospodarcze podmioty samorządowe i państwowe w sferze kształtowania stosunków gospodarczych, a niekiedy społecznych,
- gospodarcze podmioty prywatne w sferze organizowania stosunków gospodarczych, a niekiedy społecznych,
- obywatele w poddanej prawu sferze ich działalności politycznej, gospodarczej i społecznej.

Pojęcie nadzoru

Nadzór to taki zespół realizowanych kompetencji, których wpływ na działalność organów podporządkowanych jest bardziej intensywny i bezpośredni, a które mają na celu usunięcie nieprawidłowości i zapobieganie im na przyszłość.

Rodzaje nadzoru

- KWALIFIKOWANA POSTAĆ NADZORU

Jeśli kontrola sprawowana jest przez organ zwierzchni organizacyjnie nad kontrolowanym, a zatem i odpowiedzialny za jego działania, i jeśli temu organowi zwierzchniemu służą środki oddziaływania władczego wobec podrzędnego w strukturze podmiotu kontrolowanego, to kontrola przybiera kwalifikowaną postać nadzoru.

Rodzaje nadzoru c.d.

- POSTAĆ NADZORU WERYFIKACYJNEGO

Jeśli kontrola sprawowana jest przez organ zwierzchni funkcjonalnie nad kontrolowanym, a zatem i odpowiedzialny za dopilnowanie poprawności jego działań w granicach określonych prawem, i jeśli temu organowi służą wobec kontrolowanego podmiotu zdecentralizowanego środki oddziaływania władczego, to kontrola przybiera kwalifikowaną postać nadzoru weryfikacyjnego, co ma dziś miejsce w szczególności wobec podmiotów samorządu terytorialnego.

Podział kontroli:

- ❖ zewnętrzna
- ❖ wewnętrzna
- ❖ z urzędu
- ❖ na wniosek
- ❖ ze względu na przedmiot kontroli
 - kryterium charakteru czynności kontrolowanych
 - kryterium zakresu kontroli
- ❖ ze względu na sposób przeprowadzania
 - inspekcję
 - lustrację
 - rewizję
 - wizytację
- ❖ sądownicza

Podział kontroli c.d.:

❖ Najczęściej spotykany podział kontroli dokonany jest wedle podmiotów kontrolujących:

Kontrola parlamentarna (sejmowa i senacka), kontrola prezydencka, kontrola społeczna, kontrola sądowa, kontrola prokuratorska, kontrola NIK, kontrola administracji rządowej nad administracją samorządową, kontrola resortowa, kontrola instancyjna, kontrola międzyresortowa (w tym bankowa), kontrola dyscyplinarna, kontrola RPO, kontrola dokonywana przez Trybunał Konstytucyjny.

Kontrola zewnętrzna

Kontrolę zewnętrzną wykonują osoby fizyczne i prawne oraz jednostki organizacyjne, niepaństwowe i państwowe. Wśród tych ostatnich są też organy państwowe; dla niektórych z nich kontrola jest działalnością podstawową (np. NIK) .

Osoby fizyczne i organizacje społeczne wykonują kontrolę na podstawie uznanego zwyczaju lub przepisów prawa. Pozostałe jednostki organizacyjne, w tym szczególnie organy państwowe przeprowadzają kontrolę administracji tylko na podstawie i w zakresie wyznaczonym przez aktualne przepisy prawa.

Kontrola wewnętrzna

Kontrola wewnętrzna realizowana jest przez podmioty znajdujące się wewnątrz tej administracji. Kontrola wewnętrzna jest wykonywana przez pracownika, wewnętrzną jednostkę organizacyjną lub inny podmiot należący do systemu jednostek organizacyjnych administracji. Kontrola wykonywana przez pracownika może mieć charakter samokontroli oraz stanowić kontrolę pracy innych pracowników.

Kontrola wewnętrzna

przykładem tej kontroli jest rewizja finansowo – księgowo, inspekcja sanitarna, ochrona środowiska, dozór techniczny.

Kontrola z urzędu

Przeprowadzana między innymi przez Najwyższą Izbę Kontroli

Kontrola na wniosek

Jest to kontrola instancyjna.

Ze względu na przedmiot kontroli

- kryterium charakteru czynności kontrolowanych

organizacyjne, techniczne oraz inne;

- kryterium zakresu kontroli

określona część lub całość czynności organizacyjnych, technologicznych lub innych.

Lustracja

Mająca na celu ocenę stanu rzeczywistego badanego przedmiotu czy wyników określonego działania.

Inspekcja

Wykonywana w drodze bezpośredniej obserwacji zachowania się ludzi w jednostce kontrolowanej.

Rewizja

Polega zwykle na kontroli finansowej.

Wizytacja

Zmierza do oceny przez bezpośredni wgląd w całość działalności podmiotu kontrolowanego.

Kontrola parlamentarna

Całość kompetencji SEJMU wyznaczona jest przez jego pozycję jako naczelnego organu władzy państwowej. W przedmiocie kontroli część z tych kompetencji wyrażona jest wyraźnie w Konstytucji (np. powoływanie i odwoływanie członków rządu), część w ustawie z dnia 9 maja 1996r., (Dz.U. z 2011r., nr 7, poz. 29 ze zm.), część zaś w regulaminie Sejmu.

Kontrola parlamentarna c.d.

- KONTROLA SENACKA

Funkcje kontrolne Senatu są analogiczne do funkcji kontrolnych Sejmu. Wynika to z podobnej regulacji konstytucyjnej, podobnej treści regulaminów sejmowego i senackiego, z tej samej treści ustawy z dnia 9 maja 1996r., (Dz.U. z 2011r., nr 7, poz. 29 ze zm.) . Podstawowy układ kompetencji wynikający z art. 3 ww. ustawy odnosi się do czynnego uczestnictwa w podstawowych pracach Senatu. Niemniej rozbudowane są również kontrolne uprawnienia senatora, które mają charakter szczególny. Uprawnienia te uregulowane są w powyższej ustawie i nie są związane wyłącznie z pracą Senatu (Sejmu).

Kontrola parlamentarna c.d.

Tak więc senator (poseł) ma prawo do uzyskiwania wszelkich informacji i materiałów oraz wglądu do działalności organów administracji państwowej i samorządowej, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i innych jednostek gospodarki uspołecznionej, organizacji społecznych, przedsiębiorstw samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowym lub komunalnym. Poseł i senator ma również prawo dostępu do tajemnicy państwowej i służbowej (w granicach przewidzianych przepisami prawa). Wymienione osoby mogą również podejmować interwencję w organie administracji rządowej i samorządowej, zakładzie i przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej dla załatwienia sprawy w imieniu własnym lub w imieniu wyborców.

Najwyższa Izba Kontroli

W myśl art. 202 Konstytucji RP, NIK jest naczelnym organem kontroli państwowej, podlegającym bezpośrednio Sejmowi i działającym na zasadach kolegialności. W identyczny sposób określono NIK w art. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2012r., poz. 82 ze zm.).

Konstytucja przewiduje, że do NIK należy kontrola w oparciu o kryteria legalności, gospodarności, celowości i rzetelności działalności.

Najwyższa Izba Kontroli

Konstytucja przewiduje, że do NIK należy kontrola w oparciu o kryteria legalności, gospodarności, celowości i rzetelności działalności:

organów administracji rządowej,

NBP,

państwowych osób prawnych,

innych państwowych jednostek organizacyjnych.

Najwyższa Izba Kontroli

✓ ZAKRES KONTROLI NIK

- z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności – **działalność organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych (w ustawie o NIK termin komunalny zastąpiono samorządowy),**
- z punktu widzenia legalności, gospodarności - **działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych (w ustawie o NIK chodzi o przedsiębiorców) - w zakresie w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa.**

Najwyższa Izba Kontroli

✓ ZAKRES SPRAW BĘDĄCYCH PRZEDMIOTEM SZCZEGÓLNEGO ZAINTERESOWANIA NIK

Ustawa określa też zakres spraw będących przedmiotem szczególnego zainteresowania NIK, dotyczących:

- # wykonania zadań zleconych lub powierzonych przez państwo lub samorząd terytorialny
- # wykonania zamówień publicznych na rzecz państwa lub samorządu terytorialnego
- # organizowania lub wykonywania prac interwencyjnych albo robót publicznych
- # działania z udziałem państwa lub samorządu terytorialnego, korzystania z mienia państwowego lub samorządowego, w tym także ze środków przyznanych na podstawie umów międzynarodowych

Najwyższa Izba Kontroli

korzystania z indywidualnie przyznanej pomocy, poręczenia lub gwarancji udzielonych przez państwo, samorząd terytorialny lub podmioty określone w ustawie z dnia 8 maja 1997r. o poręczeniach i gwarancjach udzielonych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz.U. z 2012r., poz. 657 ze zm.)

udzielania lub korzystania z pomocy podlegającym przepisom ustawy z dnia 30 kwietnia 2004r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2007r., Nr 59, poz. 404 ze zm.)

wykonania zadań z zakresu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego

wywiązywania się z zobowiązań, do których stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2012r., poz. 749 ze zm.),

Najwyższa Izba Kontroli

z innych należności budżetowych, gospodarki poza budżetowej i państwowych funduszy celowych oraz świadczeń pieniężnych na rzecz państwa wynikających ze stosunków cywilnoprawnych.

Najwyższa Izba Kontroli

NIK kontroluje również wykonanie budżetu, realizację zadań audytu wewnętrznego, gospodarkę finansową i majątkową Kancelarii Sejmu i Senatu, Kancelarii Prezydenta RP, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Rady Sądownictwa, TK, RPO, Rzecznika Praw Dziecka, KRRiT, GIODO, IPN – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Krajowego Biura Wyborczego oraz PIP.

Najwyższa Izba Kontroli

KONTROLA BUDŻETU WŁADZ PAŃSTWOWYCH

NIK jest zobowiązana do przedkładania Sejmowi:

1. Analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej
2. Opinii w przedmiocie absolutorium dla RM
3. Informacji o wynikach kontroli, wnioskach i wystąpieniach, przewidzianych przez ustawy.

Corocznie NIK przedstawia Sejmowi sprawozdanie ze swojej działalności.

Rzecznik Praw Obywatelskich

ZADANIA RPO

Zgodnie z literalnym brzmieniem art. 208 ust. 1 Konstytucji RP Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.

Zasady organizacji oraz zakres i sposób działania RPO reguluje ustawa z dnia 15 lipca 1987r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2014r., poz. 1648), która stanowi: RPO stoi na straży wolności praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP oraz w innych aktach normatywnych, w tym również na straży realizacji zasady równego traktowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich

ZADANIA RPO

W sprawach dotyczących ochrony wolności i praw człowieka i obywatela Rzecznik bada, czy wskutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania i realizacji tych wolności i praw nie nastąpiło naruszenie prawa, a także zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich

ZADANIA RPO

Rzecznik po zapoznaniu się z każdym skierowanym do niego wnioskiem może:

- Podjąć sprawę,
- Poprzestać tylko na wskazaniu wnioskodawcy przysługujących mu środków działania,
- Przekazać sprawę według właściwości,
- Nie podjąć sprawy – zawiadamiając o tym wnioskodawcę i osobę której sprawa dotyczy.

Rzecznik Praw Obywatelskich

PODJĘCIE SPRAWY

Rzecznik podejmując sprawę może:

1. Samodzielnie prowadzić postępowanie wyjaśniające,
2. Zwrócić się o zbadanie sprawy lub jej części do właściwych organów, w szczególności organów nadzoru, kontroli państwowej, zawodowej lub społecznej
3. Zwrócić się do Sejmu o zlecenie NIK przeprowadzenia kontroli dla zbadania określonej sprawy lub jej części.

Rzecznik Praw Obywatelskich

PODJĘCIE SPRAWY

Prowadząc postępowanie RPO ma prawo:

- I. Zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu;
- II. Żądać złożenia wyjaśnień, przedstawienia akt każdej sprawy prowadzonej przez naczelne i centralne organy administracji państwowej, organy administracji rządowej, organy administracji spółdzielczych, społecznych, zawodowych i społeczno – zawodowych oraz organy jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych;

Rzecznik Praw Obywatelskich

PODJĘCIE SPRAWY c.d.

Prowadząc postępowanie RPO ma prawo:

- I. Żądać przedłożenia informacji o stanie sprawy prowadzonej przez sądy, a także prokuraturę i inne organy ścigania oraz żądać do wglądu w biurze RPO akt sądowych i prokuratorskich oraz akt innych organów ścigania po zakończeniu postępowania i zapadnięciu rozstrzygnięcia,
- II. zlecać sporządzanie ekspertyz i opinii.

Rzecznik Praw Obywatelskich

UPRAWNIENIA RPO

Po zbadaniu sprawy Rzecznik może:

- Wyjaśnić wnioskodawcy, że nie stwierdził naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela,
- Skierować wystąpienie do organy, organizacji lub instytucji, w których działalności stwierdził naruszenie wolności i praw człowieka i obywatela, wystąpienie takie nie może naruszać niezawisłości sędziowskiej
- Zwrócić się do organu nadrzędnego nad jednostką, o której mowa w pkt 2 z wnioskiem o zastosowanie środków przewidzianych w przepisach prawa
- Żądać wszczęcia postępowania w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu

Rzecznik Praw Obywatelskich

UPRAWNIENIA RPO c.d.

Po zbadaniu sprawy Rzecznik może:

- ❑ Zwrócić się o wszczęcie postępowania administracyjnego, wnosić skargi do sądu administracyjnego, a także uczestniczyć w tych postępowaniach – na prawach przysługujących prokuratorowi,
- ❑ Wystąpić z wnioskiem o ukaranie, a także o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach,
- ❑ Wnieść kasację lub rewizję nadzwyczajną od prawomocnego orzeczenia na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach

Rzecznik Praw Obywatelskich

WYSTĄPIENIE RPO

W związku z rozpatrywanymi sprawami RPO może przedstawiać właściwym organom, organizacjom i instytucjom oceny i wnioski zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony wolności i praw człowieka i obywatela i usprawnienia trybu załatwiania ich spraw.

RPO może również:

- występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych w sprawach dotyczących wolności i praw człowieka i obywatela,

Rzecznik Praw Obywatelskich

WYSTĄPIENIE RPO c.d.

- występować do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami w sprawach, o których mowa w art. 188 Konstytucji RP,
- Zgłosić udział w postępowaniu przed TK w sprawach skarg konstytucyjnych i brać udział w tym postępowaniu,
- Występować z wnioskami do SN o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości w praktyce lub których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie.

Rzecznik Praw Obywatelskich

OBOWIĄZEK WSPÓŁDZIAŁANIA Z RPO

Organ, organizacja lub instytucja, do których zwróci się RPO obowiązane są współdziałać i udzielać mu pomocy, a w szczególności:

- 1) Zapewniać dostęp do akt i dokumentów
- 2) Udzielać żądanych przez niego informacji i wyjaśnień
- 3) Udzielać wyjaśnień dotyczących podstawy faktycznej i prawnej swoich rozstrzygnięć
- 4) Ustosunkowywać się do ogólnych ocen, uwag i opinii Rzecznika.

Rzecznik Praw Obywatelskich

OBOWIĄZEK WSPÓŁDZIAŁANIA Z RPO c.d.

Rzecznik współdziała ze stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami na rzecz ochrony wolności i praw człowieka i obywatela, a także w zakresie równego traktowania.

Do zakresu działania RPO, dotyczącego realizacji zasady równego traktowania należy również analizowanie, monitorowanie i wspieranie równego traktowania wszystkich osób, prowadzenie niezależnych badań dotyczących dyskryminacji, a także opracowywanie i wydawanie niezależnych sprawozdań i wydawanie zaleceń odnośnie do problemów związanych z dyskryminacją.

Rzecznik Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw obywatelskich jest w swojej działalności niezawisły, niezależny od innych organów państwowych i odpowiada jedynie przed Sejmem na zasadach określonych w ustawie.

KONTROLA RESORTOWA

Kontrola resortowa oznacza taką kontrolę, która odbywa się w organizacyjnych granicach jednego resortu bez względu na to, czy kontrolujący i kontrolowany stanowią odrębne jednostki.

KONTROLA RESORTOWA

TYPY KONTROLI RESORTOWEJ

❖ **Kontrola sprawowana przez jednostkę (lub jednostki) nadrzędną organizacyjnie bądź funkcjonalnie**, mająca za przedmiot sprawy niewykraczające poza zakres organizacji i działania wewnętrznego podmiotu kontrolowanego.

W ogólnym ujęciu sposób ten wyraża się w dwóch formach, które często się przenikają i funkcjonują jednocześnie tj. w formie powoływania specjalnych jednostek uprawnionych wyłącznie do kontroli podmiotów podległych organizacyjnie bądź funkcjonalnie i w formie powierzenia funkcji kontrolnych po prostu organom zwierzchnim bez specjalnego w organizacji jednostki zwierzchniej.

KONTROLA RESORTOWA

TYPY KONTROLI RESORTOWEJ c.d.

- ❖ **Kontrola sprawowana przez jednostkę nadrzędną organizacyjnie bądź funkcjonalnie, mająca za przedmiot takie działania podmiotu kontrolowanego, które ustalają sytuację prawną podmiotu spoza resortu; ten ty obejmuje:**
 - kontrolę aktów normatywnych administracji
 - kontrolę umów administracyjnych
 - kontrolę decyzji administracyjnych.

KONTROLA RESORTOWA

TYPY KONTROLI RESORTOWEJ c.d.

Ten typ kontroli odnosi się do organów administracji rządowej.

Zgodnie z postanowienia k.p.a. kontrola instancyjna dokonywana jest przed organem odwoławczym uruchomionym odwołaniem, zażaleniem bądź w pewnych szczególnych sytuacjach skargą. Organ odwoławczy może zaskarżoną decyzję:

- a. Utrzymać w mocy
- b. Uchylić w całości lub w części
- c. Uchylić decyzję i umorzyć postępowanie pierwszej instancji
- d. Umorzyć decyzją postępowanie odwoławcze
- e. Uchylić zaskarżoną decyzję i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia

KONTROLA RESORTOWA

TYPY KONTROLI RESORTOWEJ c.d.

❖ **Kontrola sprawowana przez organy danej jednostki organizacyjnej wobec niej samej**, czyli kontrola wewnętrzna w urzędach organów administracji publicznej.

Kontrolę tę sprawuje kierownik urzędu, którym jest organ administracji bądź kierownicy poszczególnych komórek urzędu. Obejmuje ona wszystkich pracowników urzędu i dotyczy spraw organizacji pracy urzędu (przestrzegania ustalonych zakresów zadań, poprawnego obiegu dokumentów, przestrzegania poleceń służbowych, etyki, itp., a także spraw gospodarczych urzędu). Jej podstawy są zróżnicowane.

KONTROLA MIĘDZYRESORTOWA

Kontrola międzyresortowa jest kontrolą zewnętrzną.

Kontrola międzyresortowa przedstawiona jest w literaturze przedmiotu niekiedy pod nazwą inspekcji specjalnych, bo też między innymi tu o nie chodzi.

Z punktu widzenia podległości organizacyjnej są to inspekcje resortowe, natomiast z punktu widzenia zasięgu kontroli są to inspekcje międzyresortowe.

KONTROLA MIĘDZYRESORTOWA

Kontrola międzyresortowa odznacza się tym, że:

- Organy kontroli zwane zazwyczaj inspekcjami wbudowane są organizacyjnie w ramy określonego resortu, choć zakres ich działalności jest w zasadzie powszechny (obejmuje też podmioty samorządu terytorialnego)
- Sposób określenia zakresu kontroli jest przede wszystkim rzeczowy, a nie podmiotowy. W takim ujęciu kontroli poddane są nie określone jednostki organizacyjne, ale określona działalność, niezależnie od tego, kto ją podejmuje; nie oznacza to braku ograniczeń podmiotowych, zacieśniających kontrolę tylko np. do spółek państwowych; natomiast wyłączenia spod kontroli mają charakter podmiotowy.

KONTROLA MIĘDZYRESORTOWA

- Organy inspekcji dosyć często są władne modyfikować bezpośrednio działalność podmiotu kontrolowanego, czyli zachowywać się podobnie jak jednostki zwierzchnie w ramach nadzoru. Są więc wyposażone w prawo wydawania decyzji administracyjnych, a niekiedy również w możliwość stosowania środków egzekucyjnych czy wymierzania kar w formie np. mandatu.
- Sprawność kontroli zapewniona jest przez zagwarantowanie inspektorom prawa wstępu do pomieszczeń lub na teren innych nieruchomości objętych kontrolą oraz przez nałożenie na kontrolowanych obowiązku udostępniania wszelkich materiałów objętych kontrolą, a także przez blokadę czynności kontrolowanej czy jej skutków.

KONTROLA MIĘDZYRESORTOWA

Kontrolę międzyresortową przeprowadzają:

1. **Państwowa Inspekcja Sanitarna**
2. **Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów**
3. **Inspekcja Handlowa**
4. **Kontrola Skarbowa**
5. **Dozór Techniczny**
6. **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych**
7. **Inspekcja Farmaceutyczna**
8. **Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa**
9. **Inspekcja Weterynaryjna**
10. **Inspektor do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych**
11. **Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty**
12. **Inspekcja Transportu Drogowego**
13. **Inspekcja Ochrony Środowiska**
14. **Państwowa Inspekcja Pracy**
15. **Specjaliści nadzór bankowy.**

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

Administracja publiczna podlega również kontroli sądowej.

W kontroli administracji państwowej największą rolę odgrywa sąd administracyjny oraz sąd ubezpieczeń społecznych. Tylko te sądy są bowiem powołane wyłącznie do kontroli legalności działania administracji państwowej i do uchylecia decyzji administracyjnych niezgodnych z prawem. Pozostałe sądy kontrolują administrację państwową okazjonalnie (tj. przy okazji rozpatrywania sprawy cywilnej lub karnej w celu wydania wyroku na żądanie uprawnionego podmiotu – wnioskodawcy, powoda, oskarżyciela publicznego)

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

Od 1 stycznia 2004 roku działają wojewódzkie sądy administracyjne jako sądy pierwszej instancji oraz NSA jako sąd drugiej instancji rozpoznający skargi kasacyjne od wyroków lub postanowień kończących postępowanie przed wojewódzkim sądem administracyjnym.

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

ODRĘBNOŚĆ SĄDOWNICTWA ADMINISTRACYJNEGO

Z unormowań konstytucyjnych wynika, że sądy administracyjne wraz z NSA tworzą całkowicie odrębny pion sądownictwa obok sądów powszechnych i sądów wojskowych oraz SN. Określenie granic podziału zadań między sądami administracyjnymi i sądami powszechnymi oraz konsekwentne ich przestrzeganie powinno zapobiegać powstawaniu sporów kompetencyjnych.

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

GRANICE WŁAŚCIWOŚCI

Granice właściwości sądów administracyjnych zostały określone wprost w Konstytucji. Sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości poprzez kontrolę działalności administracji publicznej, która obejmuje także orzekanie o legalności uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej. Oznacza to, że sprawy, w których sprawowanie wymiaru sprawiedliwości ma polegać na kontroli działalności administracji publicznej są zastrzeżone do właściwości sądów administracyjnych

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

WŁAŚCIWOŚĆ SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH

Sądy administracyjne sprawują kontrolę działalności administracji publicznej i stosują środki określone w ustawie. Kontrola działalności administracji publicznej przez sądy administracyjne obejmuje orzekanie w sprawach skarg na:

- ❖ Decyzje administracyjne
- ❖ Postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie albo kończące postępowanie, a także rozstrzygające sprawę co do istoty
- ❖ Postanowienia wydawane w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, na które służy zażalenie

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

- ❖ Inne akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa
- ❖ Pisemne interpretacje przepisów prawa podatkowego wydawane w indywidualnych sprawach
- ❖ Akty prawa miejscowego organów jednostek samorządu terytorialnego i terenowych organów administracji rządowej
- ❖ Akty organów jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, podejmowane w sprawach z zakresu administracji publicznej
- ❖ Akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego
- ❖ Na bezczynność organów lub przewlekłe prowadzenie postępowania.

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

Sądy orzekają także w sprawach, w których przepisy ustaw szczególnych przewidują sądową kontrolę i stosują środki określone w tych przepisach. Sądy administracyjne ostrzygają spory o właściwość między organami jednostek samorządu terytorialnego i między samorządowymi kolegiami odwoławczymi oraz spory kompetencyjne między organami tych jednostek a organami administracji rządowej. Sądy administracje w pierwszej instancji rozpoznają wszystkie sprawy sądowo-administracyjne z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość NSA (podstawowym zadaniem NSA jest rozpatrywanie skarg kasacyjnych od orzeczeń wydawanych przez wojewódzkie sądy administracyjne). Do rozpoznania sprawy właściwy jest sąd administracyjny pierwszej instancji, w którego okręgu ma siedzibę organ administracji publicznej, którego działalność została zaskarżona.